

บทที่ 2

คำสัทชนนามในสมัยสุโขทัย

คำสัทชนนามในสมัยสุโขทัยเท่าที่ค้นพบจากข้อมูลมีประมาณ 82 คำ ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาคำสัทชนนามในสมัยสุโขทัยในแง่ต่าง ๆ คือ

1. ที่มาของคำสัทชนนาม
2. การใช้คำสัทชนนาม
3. ลักษณะการปรากฏร่วมกับคำนามและคำกริยา

1. ที่มาของคำสัทชนนาม

เมื่อศึกษาคำสัทชนนามในสมัยสุโขทัยจะพบว่าคำสัทชนนามนั้นมาจากคำ 2 ประเภท คือ มาจากคำนามและมาจากคำกริยา

ก. คำสัทชนนามที่มาจากคำนาม หมายถึงคำสัทชนนามที่มีรูปตรงกับคำนาม นำจะสันนิษฐานได้ว่าเดิมใช้เป็นคำนาม แบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. คำสัทชนนามที่ซ้ำกับคำนาม หมายถึงคำสัทชนนามที่มาจากคำนาม และมีรูปซ้ำกับคำนามที่คำสัทชนนามนั้นใช้ประกอบ เช่น เมือง 2 เมือง ทัพ 5 ทัพ ประตู่ 4 ประตู่ คำสัทชนนามที่ซ้ำกับคำนามในสมัยสุโขทัยมีจำนวน 26 คำ คือ ก้อน กลับ เกวียน คน ชื้อ ยัน ดอก ติน ตัน ตุ่ม กิคำ ทวีป ทาง นาง ประตู่ ป่า แผ่นดิน เพื่อน พระญา มือ มุม เมือง ฤดู ลัระ เล้น หัว

ตัวอย่าง

1. ก้อน "แลเอาก้อนเล่าเท่าลูกพิกมาด้วย 3 ก้อน"

2. กลีบ "บัวแล กอนั้นมีดอก 7 ดอก ๆ แล อันนั้นมี กลีบ 7 กลีบ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 215)

3. เกเรียน "อันว่าอาการนั้น ถ้าแล้วจะถอดออกใส่เกเรียน
ในมนุษย์นี้ได้ 1000 เกเรียน แล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 225)

4. คน "คนแห่งนั้น ลางคนสูงกว่าคนในบุรีเพททริบ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 91)

5. ชื่อ "เขาสิงอภิเชกพระโพธิสัตว์เจ้าให้เป็นพระยา ด้วย ชื่อ 3 ชื่อ
ชื่อหนึ่งมหาสมุทรราช ชื่อหนึ่งชัตตย ชื่อหนึ่งชื่อราชา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 311)

6. ชั้น "เมื่อสิ้นชนมาศิริไล่ไปเกิดกำเนิดหน้า บ่อมได้ไปเกิดใน
ชั้นฟ้า 6 ชั้น"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 118)

7. ดอก "ดอกบัวหลวง ดอก ใหญ่เท่ากงเกเรียน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 43)

8. ดิน "เปิดแล ห่านไก่และนกแล สัตว์ทั้งหลาย ผูกนี้สิ่งอันมี ดิน 2 ดิน กิติ 4 ดิน กิติ หลายดิน กิติ เทียรยอมเดินไปมาและควาฆ่า ออกลง เป็องต่ำ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 36)

9. ต้น "แลในแผ่นดินอุดรทวารวดี มีต้น กัลปพฤกษ์ ต้น หนึ่ง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 85)

10. ตุ้ม "อันว่าแลกระและจวงสันหนันเทพยดาทาทัวนั้น ถ้าแลว่าจะชุดออก ใสตุ้ม แลไหได้ 9 ตุ้ม แล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 205)

11. กิล "ไต่ต้นไม้นั้นมีศิลา 4 แผ่นอยู่รอบต้นไม้แคฝอย นั้นโดยกิล ใหญ่ ทั้ง 4 กิล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 63)

12. ทริบ "ท่านผู้เป็นพระราชาเจ้านายของเขาดี ๘ ได้เป็นมหาบรมจักรพัทธราชา แลบัดนี้ปราบทริบ ได้ทั้ง 4 ทริบ นี้แล้ว"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 103)

13. ทาง "แลมีหนทางอันพระอาทิตย์เดินนั้น 3 ทาง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 266)

14. นาง "พระถำนั้นมินางล้นมได้ 16000 นาง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 145)

15. ประตู่ "แลมีเมืองพระถำมราชันใหญ่หนักแล อ้อมรอบประตู่นรกทั้ง
4 ประตู่นรกนั้นแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 18)

16. ป่า "มีป่าไม้จิว ป่า 1 หลายต้นนัก"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 29)

17. แผ่นดิน "ร เป็นเจ้าเป็นนายแก่คนทั้งหลายอันมีในแผ่นดินใหญ่
4 แผ่นดิน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 141)

18. เพื่อน "ยังมีเพื่อนใจบุญอันเป็นเจตสิก 20 จำพวก เป็นเพื่อนใจนั้น
ตั้งกล่าวก่อนนั้นแลฯ แต่ทำว่าเอากรรมาแลมุตตาออกเสียยังคงแต่
20 เพื่อน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 251)

19. พระฉา "แลเมืองมีพระฉาอยู่ละเจ้า ๆ ละ แห่ง ๆ ละ ล่อง
พระฉา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 62)

20. มือ "เปเรตล้าพวก 1 ไล่เขาเคียรยอมเอามือทั้งสองมือ กอบเอาข้าว
สับอันลุกเป็นไฟนั้นขึ้นมาใส่บนหัวตนเองอยู่ทุกเมื่อไล่

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 52)

21. มม "มมบ้านนั้นมีมมทองทั้ง 4 มม"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 169)

22. เมือง "มีเมืองอู่ใหญ่ 4 เมือง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 62)

23. ฤดู "อันว่าฤดูนั้นมี 3 ฤดู"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 272)

24. สระ "แลงานั้นมีสระได้ 7 สระ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 215)

25. เส้น "แลเส้นผมเขานั้นละเอียดอ่อน นึก 8 เส้นผมเขาสิงเท่าผม
เรานี้ เส้น หนึ่ง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 86)

26. หัว "ไวยราวรรณเทพบุตรก็ฉนิตตัวเป็นข้างเผือกตัว 1 ใหญ่นัก โดยล่ง
ได้ 1200000 วา แลมีหัวได้ 33 หัว"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 213)

2. คำลักษณนามที่ไม่เข้ากับคำนาม หมายถึงคำลักษณนามที่มาจากคำนามและ
ใช้ทำหน้าที่ประกอบกับคำนามและคำกริยา ในกรณีที่ใช้ประกอบกับคำนามจะมีรูปไม่เข้ากับ
คำนามที่คำลักษณนามนั้นใช้ประกอบ เช่น ยาว 2 เมสึด เขา ล่ง 3 เมตร มะพร้าว 3 ทะลาย
คำลักษณนามที่ไม่เข้ากับคำนามในสมัยอยุธยาที่มีจำนวน 58 คำ ใช้ประกอบกับคำนาม 46 คำ คือ
กระเชอ กระแส กล่อม กอ กัลป ชุม คาบ* ครอก คั้น ครรภ คู่ จ้าพวก
ขึ้น* ชิ่ง* ดวง ด่าน ตัว ตน ตำลึง แถว ทะนาน ท่อน บาท ประการ
ใบ แผ่น ผืน ฝูง ฝ่าย พระองค์ ภาค เมสึด ยอด ลาน ล่า ลูก ล้วน ลึ่ง
ลำสาญ ลี่สัง แห่ง หมู่ หยด หยาด องค์ ฮัน และใช้ประกอบคำกริยา 12 คำคือ คาบ
ครา ครั้ง ชิ่ง ฉิว ฉิวมือ ฉิวกิ่ง โยชน์ โยชน์จตุรัส* รอบ วา คอก

*คาบ เป็นคำลักษณนามที่ใช้ประกอบได้ทั้งคำนามและคำกริยา

*ขึ้น เป็นคำลักษณนามได้ทั้งเข้าและไม่เข้ากับคำนาม

*ชิ่ง เป็นคำลักษณนามที่ใช้ประกอบได้ทั้งคำนามและคำกริยา

*โยชน์จตุรัส ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำนี้ คงหมายถึง ความกว้างและความยาวที่เท่ากัน
ของสี่เหลี่ยมจตุรัสซึ่งวัดเป็นโยชน์ เช่น 2 โยชน์จตุรัส จะหมายถึง สี่เหลี่ยมจตุรัสรูปหนึ่งรูปหนึ่ง
วัดความกว้างได้ 2 โยชน์ ความยาวได้ 2 โยชน์ เป็นต้น

ตัวอย่าง คำสัทขณนามที่ไม่เข้ากับคำนามและใช้ประกอบคำนาม

1. กระเขอ "อันว่าตุ้มโหแต่ละลูกนั้นใหญ่ยาวได้ 4 กระเขอ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 225)

2. กระแล้ "พระราชทรัพย์ที่เป็นของพระราชทาน (คือ) ทอง 10 ชั่ง เงิน 10 ชั่ง
สุวรรณ 4 กระแล้"

(จารึกวัดป่ามะม่วง ด้าน 2 บรรทัด 34,35)

3. กลออม "พระบาทเจ้าศรีธรรมมาโล่กราชให้อาน้ำ 8 กลออม ไปถวายแก่
พระสังขี"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 146)

4. กอ "แลลระนั้นมีบัวได้ 7 กอ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 215)

5. กัลป "เพราะว่าเวลากัลปหนึ่งพันไป 3 ส่วน แลยังส่วนเดียวไว้และไฟสักร
ไหมกัลป"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 34)

6. ขุม "ฝูงสัตว์ทั้งหลายอันได้กระทำบาปด้วยปากด้วยใจดังกล่าวแล้วนี้ ย่อมได้ไป
เกิดในจตุรกายมีอาทิ คือ นรกใหญ่ 8 ขุมนั้น

7. คาบ "ในกาลคาบ 1 พระเจ้าเสด็จอยู่ในเขตพมหาริหาร อันเป็นอาราม
แห่งนายอนาถปิณฑิกเศรษฐี"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 65)

8. ครอก "สัตว์เดรัจฉาน ลางจำพวกเป็นที่ร้ายแลมันหากเลี้ยงตนเองดีเมื่อมัน
ร้ายสิ้น เจ้าหากจะกินบมิได้ เขาก็ตายในที่ร้ายนั้นลางจำพวกนี้ก็เป็น
ในท้องเรานี้ได้ 8 ครอก"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 45)

9. ก้น "กลดขุมสำ หลายก้น ก้นไปขมหมู่มิในกลางป่าดง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 103)

10. ครรภ "จะกล่าวถึงมนุษย์ทั้งหลายแรกมาเอาปฏิสนธิในท้องแม่ชื่อว่าชลาหุชโยนิ
นั้น อันจะเกิดรูป 28 ครรภ

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 188)

11. ตู้ "แลเทพยธิดาผู้หนึ่งก็เป่ากลองตู้ 1 ชื่อว่าลู่กัทรธา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 216)

12. ลำพวก "ฝูงข้างแก้วนั้น 10 ลำพวก"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 39)

13. ชั้น "อนึ่งชื่อปรตตภาภูมิ อนึ่งชื่อกัมปมานาภาภูมิ อนึ่งชื่ออารักสิสราภูมิ
แลพรหม 3 ชั้น นี้ชื่อว่า ทุติยตภาภูมิแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 1)

14. ช้าง "เงิน 10 ช้าง เปี้ย 10 ล้าน"

(จารึกวัดป่ามะม่วง ตำบล 2 บรรทัด 35)

15. ดวง "พระอาทิตย์ส่องดวง ร้อนต้งนั้นทั้งแม่น้ำเล็ก แลแม่น้ำใหญ่อีกห้วยหนอง
คลองบึงบางบ่อและสระบกพร่องแห่งสิ้นแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 295)

16. ตำนาน "สวนอุทยานอันชื่อพุทธริกอันนั้นมีกำแพงล้อมรอบทั้ง 4 ตำนาน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 222)

17. ตัว "แต่ดิรัจฉานอันหาตีนบมิได้ ปลาใหญ่ ๆ 7 ตัว ๆ หนึ่งชื่อตรน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 106)

18. ตน "ถัดนั้นพระญา เทพยดา ตน 1 ชื่อว่าท้าวไพศัฆมหากราย"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 37)

19. ตัว "ลาจพานเกล็ดดวงหนึ่ง หน้าคอกสีนิว คำ ล่อง ตัว ลิง"

(จารึกวัดเขมาดำน 1 บรรทัด 7)

20. แถว "แถว แม่น้ำใหญ่ 5 แถว แห่งสิ้นแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 295)

21. ทะนาน "แลเอา ข้าวสาร มาด้วย 3 ทะนาน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 171)

22. ท่อน "นางสีงไปบอก อ้อยท่อน 1 แล้วนางสีงแล้วอ้อยนั้นในท่ามกลาง
ฝูงนางทั้งหลาย"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 151)

23. บาท "น้ำเต้าทองคำห้าสิ่ง แต่งใส่หมากบูชาพระเจ้าเสียมทองสัมฤทธิ์
ดวงหนึ่ง คำบาทหนึ่ง"

(จารึกวัดเขมาตัน 1 บรรทัด 20)

24. ประการ "มีประสาทราชมณเฑียร ย่อมเงินและทองแลประดับด้วยแก้ว
7 ประการ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 63)

25. ใบ "ยังมีคนรพเทพดาตน 1 ชื่อว่าศิริมูยะ สะพายกลองใหญ่ใบ 1"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 219)

26. แผ่น "แก่พระสงฆ์เมื่อสดับธรรมกับหินดาดที่นั่งสิบแผ่น"

(จารึกวัดเขมา ตัน 1 บรรทัด 35)

27. ผืน "ดกกระเียบ* ผืนหนึ่ง คำหกบาท อำแดงกอนชื่อไว้รองพระธรรม
คัมภีร์"

(จารึกวัดเขมา ตัน 1 บรรทัด 28)

* ดกกระเียบ หมายถึง มูสิ

28. ฝูง "แร้งแลง หมาฝูงนั้น เทียบย้อมลิกแหกหัวอกขบตอดคนทั้งหลายในนรกนั้น
ด้วยกรรมบาปของเขานั้นแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 23)

29. ฝ่าย "ผู้กระทำบุญก็ได้กระทำบาปก็ได้กระทำเพชฌฆาตนั้น จะชักบุญและบาปนั้น
มาตึง 2 ฝ่าย

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 19)

30. พระองค์ "ให้เอน้ำ 2 กล่อมไปถวายเป็น พระสงฆ์ 16 พระองค์"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 146)

31. ภาค "อันว่า ศิระ แห่ง ข้า เพียง จะ แตก ออกไป เป็น 7 ภาค แล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 67)

32. เมล็ด "แม้ว่า ข้าว เมล็ด 1 กีด"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 48)

33. ยอด "ได้เขาพระสุเมรุราชนั้นยังมีพุดอยู่กว้างได้ 10000 โยชน์
แลมีเขา 3 อันประคองกันเล่าแต่รุ่งอรุณเขาพระสุเมรุราชนั้น

ได้ชื่อว่าตริภูมบรรพต โดยสูง เขา 3 ยอดนั้นแลอื่นอื่น ๆ แล
4000 โยชน์แล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 262)

34. ล้าน "เงิน 10 ชั่ง เบี้ย 10 ล้าน"

(จารึกวัดป่ามะม่วง ตำบล 2 บรรทัด 35)

35. สำ "๘ สิ่งให้ทำไม้สำหนึ่งยาว 16 คอก"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 134)

36. ลูก "กลองลูกหนึ่งไม้สักตำสิ่งหนึ่ง"

(จารึกวัดเขมา ตำบล 1 บรรทัด 33)

37. ส่วน "แลกระทำข้าวเปลือกนั้นเป็น 10 ส่วนและเอาเป็นหลวึ่งนั้น แต่ส่วน 1"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 114)

38. สิ่ง "ด้วยอุกฤษฐ สิ่งจะได้दान 5 สิ่ง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 317)

39. สำรับ "ธ แต่งฉันทสังหิม หกหมื่นสำรับ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 150)

40. ล่สิ่ง "กึ่งละตาลูกหนึ่งหนักล่องชิ่ง คำหกล่สิ่ง"

(จารึกวัดเขมา ด้าน 1 บรรทัด 33)

41. แห่ง "ณ กามภูมินั้นยังอันเป็นประเภท 11 อันใดโลด อนึ่งชื่อว่านรกภูมิ
อนึ่งชื่อว่าเปรตวิสัยภูมิ อันหนึ่งชื่อว่าอสูรกายภูมิ 4 อนึ่งชื่อว่า
อบายภูมิก็ว่า ชื่อทุกคติภูมิก็ว่า อนึ่งชื่อมนุสส์ภูมิ อนึ่งชื่อจตุรมาหา-
ราชาภูมิ อนึ่งชื่อดาวดึงขภูมิ อนึ่งชื่อยามาภูมิ อนึ่งชื่อตูลิตาภูมิ
อนึ่งชื่อนิมมนรตภูมิ อนึ่งชื่อปรมิตวสวัตตภูมิ อนึ่งชื่อลู่คติภูมิ
ผล่มภูมิทั้ง 11 แห่งนี้ชื่อกามภูมิแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 1)

42. หมู่ "ยมบาลหมู่ 1 แทางตมผู้หญิงให้ขึ้นไปหาผู้ย้ายผู้เป็นชู้"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 30)

43. หยด "แม้ว่าจะขอตเอาเนื้อน้อย 1 กีบ เส็ดหยด 1 กีบ บมิได้เลย"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 48)

44. หยาด "น้ำหยาด 1 ก็ดี และจะได้เข้าไปในปากในคอเขานั้นหาบมิได้เลย"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 48)

45. องค์ "เมื่อตั้งนั้นเทวดาทิ้ง 4 องค์ อันแต่งมาซึ่งบาทเชียบาบและบุญ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 18)

46. อัน "เขาอันนั้นชื่อ ลุ่มนฤบรพต"

(จารึกเขาลุ่มนฤบรพต ด้าน 1 บรรทัด 1)

คำลักษณะนามที่ไม่เข้ากับคำนามและใช้ประกอบกับคำกริยามี 12 คำ คือ คาบ ครา
ครั้ง ช่ง ฉิว ฉิวมือ ฉิวกิ่ง โยชน์ โยชน์จตุรัส รอบ วา คอก

ตัวอย่าง

1. คาบ "เมื่อเดินบ่ายไปบ่ายมาตั้งนั้นก็ร้องด้วยเสียงอันแรง 3 คาบ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 38)

2. ครา "แลน้ำนั้นใส่งามมิใช่ระไซระยุดจแผ่นดินแก้วอันใหญ่แล ทำนขัตหลายครา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 13)

3. ครึ่ง "เขาผู้อื่นก็ขัดใจไล่ตีไล่ตัวกันไปมาเป็น 2 ครั้ง 3 ครั้ง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 311)

4. ขี้ "กึ่งละดาลูกหนึ่งหนัก ... ล้างขี้"

(จารึกวัดเขมา ตำบล 1 บรรทัด 33)

5. นิ้ว "แล้วยังมีหน้าสิ่ง 1 ชื่อฉัพการัทธ เป็นชั้นในแผ่นดินนี้ แลเห็นเขี้ยวงาม
ต่างามนักตั้งแวงนกงงแลละเขี้ยวอันตั้งผูก ตั้งลำสัดและล้างขึ้นพื้นดิน
4 นิ้ว"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 91)

6. นิ้วมือ "แผ่นดินเงินยวงมีเท้าแพรง เขี้ยวมันเหมือนตามกันโดยล้าง 4 นิ้วมือ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 42)

7. นิ้วกึ่ง "เมื่อตระวันเที่ยงดูเงาออกจากตัวเขายาวได้ 7 นิ้วกึ่ง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 27)

8. โยชน์ "ฝูงนรกว่านั้นกว้างได้แล 10 โยชน์"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 17)

9. โยชน์จุตรัส "ใต้ต้นไม้นั้นมีศิลา 4 แผ่นอยู่รอบต้นไม้แค่นั้น โดยศิลาใหญ่ ทั้ง 4 ศิลาแผ่นนั้นแต่แผ่นโดยกว้างได้ 3 โยชน์จุตรัส"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 63)

10. รอบ "กงจักรแก้วนั้นก็มา ถึงเมืองนั้นแล้วร้อนลงที่ประตูเมืองท่านแล้ว ๆ กระทำประทักษิณ 3 รอบ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 101)

11. วา "นิมิตรตัวเป็นช้างเผือกตัว 1 ใหญ่หนัก โดยสูง ได้ 1,200,000 วา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 213)

12. คอก "๘ สิ่งให้ทำไม้สำหรับยาว 16 คอก"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 134)

ข. คำสังขณนามที่มาจากคำกริยา หมายถึงคำสังขณนามที่มีรูปตรงกับคำกริยา น่าจะสันนิษฐานได้ว่าเดิมใช่เป็นคำกริยา คำสังขณนามที่มาจากคำกริยาในสมัยสุโขทัยมี ปรากฏว่า มีเพียง 1 คำเท่านั้นคือเกล้า ใช่ประกอบด้วยคำกริยา เกล้า

ตัวอย่าง "ทำนสิ่งนุ่งผ้าขาวอันบริสุทธิ์ แล้วสิ่งล่อตฤณทลในกรทั้งส่องงามนันทนา แล้วสิ่งเกล้าผม เป็น 5 เกล้า"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 225)

2. การใช้คำลักษณนาม

เมื่อศึกษาคำลักษณนามในลุ่มยลู่โยทัยแล้ว พบว่าคำลักษณนามในลุ่มยลู่โยทัยมีลักษณะการใช้

2 ลักษณะคือ ใช้ประกอบกับคำนาม และใช้ประกอบกับคำกริยา

ก. ใช้ประกอบกับคำนาม คำลักษณนามในลุ่มยลู่โยทัยจะใช้ประกอบกับคำนามได้

2 ประเภท คือ คำนามที่หมายถึงสิ่งเป็นนามธรรม และคำนามที่หมายถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม

1. ใช้ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม คำลักษณนามที่ใช้ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมมีดังนี้

ก. คำลักษณนามที่ใช้ประกอบกับคำนามที่บอกค่าเงินตรา คำลักษณนามประเภทนี้พบในข้อมูลลุ่มยลู่โยทัย จำนวน 5 คำ เป็นคำลักษณนามที่ไม่เข้ากับคำนามทั้ง 5 คำ คือ ชั่ง* ตาลึง บาท ล้าน สลึง

ตัวอย่าง "เงิน 10 ชั่ง เบี้ย 10 ล้าน"

(จารึกวัดป่ามะม่วงदान 2 บรรทัด 33)

"สร้างไว้บูชาพระเป็นเจ้า ฆ้องดวงหนึ่งหน้าคอกหนึ่ง ค่าสองตาลึง"

(จารึกวัดเขมา ดาน 1 บรรทัด 32-33)

"น้ำเต้าทองสัมฤทธิ์ดวงหนึ่งมีฝา ค่าบาทหนึ่งตั้งใสน้ำบูชาพระเจ้า"

(จารึกวัดเขมา ดาน 1 บรรทัด 21-22)

* ชั่ง เป็นคำลักษณนามทั้งที่ประกอบกับคำนามที่บอกค่าเงินตรา และประกอบกับคำกริยาแสดงสภาพของน้ำหนัก

"ตะเลิงทองเหลืองดวงหนึ่งคำห้าสิ่ง แต่งให้หมากภูเขาพระเจ้า"

(จารึกวัดเขมา ด้าน 1 บรรทัด 20-21)

ข. คำสัทขณนามที่ใช้ประกอบกับคำนามที่หมายถึงนามธรรมทั่วไป

คำสัทขณนามประเภทนี้พบในข้อมูลสมัยสุโขทัย จำนวน 8 คำ เป็นคำสัทขณนามที่ไม่เข้ากับคำนาม
ทั้ง 8 คำ คือ กัลป * จ้าพวก * ประการ * ฝูง * ฝ่าย * ส่วน * สิ่ง * อัน *

ตัวอย่าง "ฉิวำผู้มีบุญยังปฏิสนธิ 9 จ้าวพวก สัตว์อันเกิดในมณฑลภูมิโยนิตด้วยปฏิสนธิ 8 อันนั้น
ได้ทุกอันแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 4)

"แลเราจะกล่าวถึงบาป 5 ประการ อันควรเว้นเสียนั้น"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 111)

"บุญ ฝูงนั้นให้ได้สมบัติเป็นมลากเป็นตักในกามโลกย์นี้ได้เสียอาจให้สมบัติในพรหมโลกย์
นั้นได้"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 188)

*

จ้าวพวก ประการ ฝูง ส่วน สิ่ง อัน ใช้ประกอบได้ทั้งคำนามที่หมายถึงสิ่งที่เป็น
นามธรรมและรูปธรรม

2. ไวยากรณ์ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม คำลักษณนามที่ไวยากรณ์

ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมมีดังนี้

ก. คำลักษณนามที่ไวยากรณ์ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ลำพัง อาจมีจำนวนเพียงหนึ่งเดียว หรือมากกว่าหนึ่งก็ได้ แต่ต้องนับจำนวนทีละ 1 ขึ้น คำลักษณนามที่ไวยากรณ์ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ลำพังที่พบในข้อมูลในสมัยสุโขทัย มีจำนวน 47 คำ เป็นคำลักษณนามที่เข้ากับคำนาม 25 คำ คือ กลีบ เกเรียน* คน ชื่อ ชัน ดอก ดิน คุ้ม ต้น ทิศ ทรีป ทาง นาง ใบ ประตู่ ป่า แผ่นดิน เพื่อน พระญา มือ มุม เมือง ฤดู ล่ระ หัว และเป็นคำลักษณนามที่ไม่เข้ากับคำนาม 22 คำคือ กระแล่ ก้อน* ชุม คัน ครรภ ดวง ด้าน ตัว ตน แถว ท่อน แผ่น ผืน พระองค์ เมล็ด ยอด ลำ ลุก เล้น แห่ง องค์ ฮัน

ตัวอย่าง "แลล่ระนั้นมิ้ววได้ 7 กอ ๆ บัวและกอนั้นมีดอก 7 ดอก ๆ แลฮันนั้นมีกลีบ 7 กลีบ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 215)

"นางแก้วฮันมาแต่อุตตรกูรทรีป เมื่อมาแต่อุตตรกูรทรีปนั้น นางเอาหม้อข้าว แก้วมาด้วย ลูกหนึ่ง แลเอาก้อนเล่าเท่าลูกพิกมาด้วย 3 ก้อน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 171)

* เกเรียน ไวยากรณ์ประกอบได้ทั้งคำนามที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ลำพังและที่อยู่รวมกัน

* ก้อน เป็นคำลักษณนามที่ไวยากรณ์ประกอบได้ทั้งคำนามที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ลำพังและที่อยู่

รวมกัน

"กลางคนโล้วว่า พระสันทร้อกล่องดวง ๆ ลางคนร้องว่าลูนี่เป็นบ้า ช่วปู่ ช่วย่า
ยังจะห่อนได้อินว่ามี เดือน ล่อง อันบ้างหรือ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 100)

ข. คำลักษณนามที่ใช้ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ร่วมกัน คำ
ลักษณนามที่ใช้ประกอบกับคำนามที่หมายถึงสิ่งที่อยู่ร่วมกันที่พบในข้อมูลสมัยสุโขทัยมีจำนวน 18 คำ
เป็นคำลักษณนามที่เข้ากับคำนามเพียงคำเดียวคือ เกวียน และเป็นคำลักษณนามที่ไม่เข้ากับคำนาม
17 คำคือ กระเชอ กลออม กอ ก้อน ครอบ กู้ จำพวก ทะนาน ประการ ฝูง ภาค
สำหรับ สิ่ง ล้วน หมู่ หยาด หยด
ตัวอย่าง "แลลระนั้นมีบัวได้ 7 กอ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 215)

"แรงแลหมา ฝูงนั้น เกียรย้อมจิกแหกหัวอก ขบ ดอด คนทั้งหลาย"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 23)

"ยมบาล หมู่ 1 แทงตีนหญิงให้ฮั้นไปหาผู้ย้ายผู้เป็นขู้ลู่"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 30)

ข. ใช้ประกอบกับคำกริยา คำลักษณนามในสมัยสุโขทัยใช้ประกอบกับคำกริยา
๒ ประเภทคือ

1. คำลักษณนามที่ใช้ประกอบกับคำกริยาบอกสภาพ คำกริยาบอกสภาพที่ใช้
คำลักษณนามขยายมักมีความหมายเกี่ยวกับ ขนาด และน้ำหนัก คำลักษณนามประเภทนี้ที่พบ

ในข้อมูลในลัญจโยหัยมีจำนวน 8 คำ คือ ชิ่ง นีว นีวกิ่ง นีวมือ โยชนั โยชนัจตุรัส วา
คอก

ตัวอย่าง "แลร์ลมีพระอาทิตย์พระจันทร์น้อยนี้ฝ่ายหน้าได้ 26133 วา คอก 1 และ 8 นีว"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 274)

"ฉิมิตตัวเป็นข้างเผือกตัว 1 ใหญ่น้ก สูงได้ 1,200,000 วา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 213)

"แลแผ่นคิลานั้นแต่แลแผ่นโดยกว้างได้ 3 โยชนัจตุรัส"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 63)

2. คำสังขตนามที่ใช้ประกอบกับคำกริยาบอกอาการ คำสังขตนามประเภทนี้

พบในข้อมูลลัญจโยหัย จำนวน 5 คำ คือ เกล้า คาบ ครา ครั้ง รอบ

ตัวอย่าง "ทำนสิ่งนุ่งผ้าขาวอันบริสุทธิ์ แล้วนสิ่งล่อตฤณทลในกรทั้งล่องงามนักทนา แล้วนสิ่งเกล้าผม
เป็น 5 เกล้า"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 225)

"ยมบาลชบผู้หิงผู้เายจำให้ชั้นให้ลงหากันดังนั้นหลายคาบหลายครา ลำบากนักทนาแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 30)

"สิ่งกงจักรแก้วนั้นก็มาเถิงเมืองแล้วร้อนลงที่ประตูเมืองท่านแล้ว ๆ กระทำ
ประทักษิณ 3 รอบ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 101)

3. ลักษณะการปรากฏร่วมกับคำนามและคำกริยา

ก. การปรากฏร่วมกับคำนาม การปรากฏร่วมกันของคำลักษณะนามกับคำนามใน
 ลมัยลู่โยทัย มี 3 ลักษณะ คือคำลักษณะนามคำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำนามคำหนึ่ง คำลักษณะนาม
 คำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำนามหลายคำ คำลักษณะนามหลายคำปรากฏร่วมกับคำนามเดียวกัน

1. คำลักษณะนามคำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำนามคำหนึ่ง หมายถึงคำลักษณะนาม
 ที่ปรากฏร่วมกับคำนามคำหนึ่งแล้วจะไม่ปรากฏร่วมกับคำนามอื่นอีก เช่น เมือง 2 เมือง
ทัพ 5 ทัพ ทศป 4 ทศป คำลักษณะนามประเภทนี้พบในข้อมูลลมัยลู่โยทัย จำนวน 37 คำคือ

1.	<u>กระเขือ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ข้าว
2.	<u>กลออม</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	น้ำ
3.	<u>กอ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	บัว
4.	<u>กระแล้</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	สิวร
5.	<u>กลีบ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	กลีบดอกไม้
6.	<u>ชুম</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	นรก
7.	<u>คัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	กลดช่อมล่าย
8.	<u>ครรภ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	รูปชีวิต
9.	<u>คู้</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	กลอง
10.	<u>ครอก</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	สัตว์ไตรจาน
11.	<u>ชื้อ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ชื้อ
12.	<u>ดอก</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ดอกไม้

13.	<u>ตัว</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	สัตว์
14.	<u>ต้น</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ต้นไม้
15.	<u>ดิน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ดิน
16.	<u>ตุ้ม</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ตุ้ม
17.	<u>แก้ว</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	แม่น้ำ
18.	<u>ทึค</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ทึค
19.	<u>ทรีป</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ทรีป
20.	<u>ทัพ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ทัพ
21.	<u>ท่อน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	อ้อย
22.	<u>นาง</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	นางสนม
23.	<u>ประตู</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ประตู
24.	<u>ป่า</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ป่า
25.	<u>แผ่นดิน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	แผ่นดิน
26.	<u>เพื่อน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	เพื่อนใจ
27.	<u>พระญา</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	พระญาอสูร
28.	<u>ภาด</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	คิริชะ
29.	<u>ยอด</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ภูเขา
30.	<u>มือ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	มือ
31.	<u>มูม</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	มูม
32.	<u>เมือง</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	เมือง
33.	<u>เมสึด</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ข้าว
34.	<u>ฤดู</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ฤดู
35.	<u>ลัระ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ลัระ
36.	<u>หัว</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	หัว
37.	<u>หยด</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	เลือด

ตัวอย่าง "สัญญาใหญ่" ต้น 1 โดยธรรมดาใหญ่เท่าไม้ข่มพุกศรีปราชญ์แล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 35)

"พระยานั้นมีนางสนม ได้ 16000 นาง"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 145)

"แม้ว่าจะขอดเอาเดือนน้อย 1 ก็ดี เสียด หยด 1 ก็ตีบมิได้เลย"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 48)

2. คำลักษณนามคำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำนามหลายคำ หมายถึงคำลักษณนามที่ปรากฏร่วมกับคำนามได้หลายคำ เช่น แหวน 1 ดวง ไข 2 ดวง พระอาทิตย์ 2 ดวง คำลักษณนามประเภทนี้พบในข้อมูลสมัยสุโขทัย จำนวน 24 คำคือ

1. ก้อน ปรากฏร่วมกับคำนาม 5 คำ คือฮีริด น้ำลาย น้ำผึ้ง แก้ว ก้อนเล่า
2. เกรียน ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำ คือข้าว เกรียน
3. คน ปรากฏร่วมกับคำนาม 3 คำ คือ คน เทพริดา พระจตุโลกบาล
4. จำพวก ปรากฏร่วมกับคำนาม 10 คำ คือ การปฏิสนธิ โยนิ สัตว์ เปเรต คน อสุรกาย แก้ว กษัตริย์ เทพยดา / บุญ
5. ขึ้น ปรากฏร่วมกับคำนาม 3 คำ คือพรหม กำแพงแก้ว พ้า
6. ดวง ปรากฏร่วมกับคำนาม 18 คำคือ พระจันทร์ กงสักรแก้ว พระอาทิตย์ แก้ว ขนม ประกอบแก้ว ไข ฉัตร สังข์ พิณ ใจ ดาว พานเทล์ ถ้วยโคม ตะเลิงทองเหลือง เลี่ยนทอง น้ำเต้า ฆ้อง

7. ด้าน ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำคือ กำแพง แผ่นดิน
8. ตน ปรากฏร่วมกับคำนาม 5 คำ คือเปรต อสูร พระลตฺโลกบาล
เทพยดา พรหม
9. ประการ ปรากฏร่วมกับคำนาม 9 คำคือ แก้ว ฌิลฉากิฏฐิ ธรรม
ทศพิธราชธรรม บาป คีล ความผิด คันธธล ความลุ่ม
10. ผืน ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำคือ ผ้า ตถากะเมยยะ
11. แผ่น ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำ คือ คีลา ติเนตาด
12. ฝูง ปรากฏร่วมกับคำนาม 6 คำ คือเปรต สัตว์ พระรัสมิ
เงินทองแก้วแหวน ผ้า บุญ
13. ฝ่าย ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำ คือ บาป บุญ
14. พระองค์ ปรากฏร่วมกับคำนาม 4 คำ คือ กษัตริย์ พระล่งม
พระมหาธาตุ พระเจดีย์
15. ลำ ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำ คือ ไม้ ลำภา
16. ลูก ปรากฏร่วมกับคำนาม 9 คำ คือ บาตร ผลไม้ (ขนุน)
ขนม หม้อ สังข์ กลอง ตุ่ม ไห พระมหาธาตุ
17. ส่วน ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำ คือ เวลา ข้าวเปลือก
18. สิ่ง ปรากฏร่วมกับคำนาม 11 คำ คือ ดอกไม้ ต้นไม้ อสูรกาย
ลม มนุษย์ คีลา หญ้า ผลไม้ ฌาน ผ้า แก้ว
19. เส้น ปรากฏร่วมกับคำนาม 5 คำ คือ ผม โลมาพระเนตร ขน
หนวด เครา
20. แห่ง ปรากฏร่วมกับคำนาม 4 คำ คือ ภูมิ นรก ตัวคน สถานที่

21. หมู่ ปรากฏร่วมกับคำนาม 3 คำ คือ คน ยมบาล ดอกบัวหลวง
22. หยาด ปรากฏร่วมกับคำนาม 2 คำ คือ น้ำ เนื้อ
23. องค์ ปรากฏร่วมกับคำนาม 5 คำ คือ กษัตริย์ พระพุทธเจ้า
พระมหาเถร ฤาสิทธิ์ เทวดา
24. อัน ปรากฏร่วมกับคำนาม 58 คำ คือ ภูมิ พรหม โยนิ การปฏิสนธิ
ใจ เหน็ด นรก หนาม ภูเขา เกษียน ศักรวาฬ ลวง สระ
แม่น้ำ ศีล สถานที่ เสียด รูป ชีวิต มือ ตีน แผ่นดิน
กงจักรแก้ว สร้อยมุกดา เตือน บาป แก้วแหวนเงินทอง
พระอาทิตย์ ไร่ข้าง แก้ว ความกังวล ประอบแก้ว
อาราม วิหาร ป่า อุทยาน แผ่นศิลาแก้ว งาช้าง พิณ สังข์
กลอง ปี คำลา รัmmasัน มวยผม รัลมี ทนทาง ติมานแก้ว
ประทีป ฤๅ จารึก นคร (เมือง) กิ่งไม้ พระมหาธาตุ
ลัมปติ ตำนก ผ้าเข็ดหน้า หม้อ

ตัวอย่าง ลำ ปรากฏร่วมกับคำนาม ไม้ ลำเภา

"ธ สิ่งให้ทำไม้ ลำหนึ่ง ยาว 16 คอก"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 134)

"แลมีลำเภาทั้งหลายอันตามเสด็จไปเป็นบริวารวันนั้นได้ 84,000 ลำ"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 140)

หยาด ปรากฏร่วมกับคำนาม น้ำ เนื้อ

"แม่น้ำ ข้าวเมสิด 1 กิติ น้ำหยาด 1 กิติ และจะได้เข้าไปในปากในคอเขานั้น
หาบมิได้เลย"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 48)

"ตนเขานั้นมอมหนักหนา หา เนื้อบมิได้ เลย สักหยาด เท่า ว่ามี แต่ เอ็น แล หิ้ง พอก กระดูก
อยู่ ไล่"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 51)

3. คำ ลักษณนาม หลาย คำ ปรากฏ ร่วม กับ คำนาม เดียวกัน หมายถึง คำ ลักษณนาม
หลาย ๆ คำจะปรากฏร่วมกับคำนามคำเดียวกันได้ ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่ว่าคำนามนั้น ๆ อยู่ในสภาพ
ใด เช่น ดิน ถ้าอยู่สภาพและมีรูปร่างแบน ก็ใช้คำลักษณนาม แผ่น ถ้าอยู่สภาพและมีรูปร่าง
กลมก็ใช้คำลักษณนาม ก้อน ถ้าอยู่รวม ๆ กันก็ใช้คำลักษณนาม กอง เป็นต้น คำลักษณนาม
ประเภทนี้พบในข้อมูลสมัยสุโขทัย 46 คำคือ

1. <u>กระ</u> <u>แล</u> <u>สำหรับ</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	สิวร
2. <u>ก้อน</u> <u>จำพวก</u> <u>ดวง</u> <u>ประการ</u> <u>ฝูง</u> <u>สิ่ง</u> <u>อื่น</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	แก้ว
3. <u>ก้อน</u> <u>อื่น</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ชีวิต
4. <u>ก้อน</u> <u>แผ่น</u> <u>สิ่ง</u> <u>อื่น</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ศิลา
5. <u>เกวียน</u> <u>อื่น</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	เกวียน
6. <u>ขุม</u> <u>อื่น</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	นรก
7. <u>คน</u> <u>จำพวก</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	คน
8. <u>คน</u> <u>ตน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	พระจตุโลกบาล

9. <u>คน</u> <u>จำพวก</u> <u>ตน</u> <u>องค์</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	เทพยดา
10. <u>คู่</u> <u>ใบ</u> <u>ปลง</u> <u>ลูก</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	กลอง
11. <u>จำพวก</u> <u>ฝ่าย</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	บุญ
12. <u>จำพวก</u> <u>ปลง</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ยักษ์ (อสูร)
13. <u>จำพวก</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	การปฏิสนธิ โยนิ
14. <u>ขึ้น</u> <u>ตน</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	พรหม
15. <u>ขึ้น</u> <u>แห่ง</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ภูมิ
16. <u>ขึ้น</u> <u>ตำลึง</u> <u>บาท</u> <u>สี่</u> <u>สิ่ง</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	คำนามที่บอก ค่าเงินตรา
17. <u>ดวง</u> <u>ลูก</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ขนม ถ้วย
18. <u>ดวง</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	กงส์กรแก้ว ฆ้อง ใจ พระจันทร์ พระอาทิตย์ พิษ
19. <u>ดอก</u> <u>สิ่ง</u> <u>หมู่</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ดอกไม้
20. <u>ดิน</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ดิน
21. <u>ตุ้ม</u> <u>ลูก</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ตุ้ม
22. <u>ต้น</u> <u>ลำ</u> <u>สิ่ง</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ต้นไม้ม
23. <u>ตน</u> <u>ปลง</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	เปรต
24. <u>แถว</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	แม่น้ำ
25. <u>ทาง</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	หนทาง
26. <u>ประการ</u> <u>ฝ่าย</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	บาป
27. <u>ประการ</u> <u>อัน</u>	ปรากฏร่วมกับคำนาม	ศีล

28.	<u>ป่า</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ป่า
29.	<u>ผืน</u> <u>สูง</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ผ้า
30.	<u>แผ่นดิน</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	แผ่นดิน
31.	<u>สูง</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	แก้วแหวนเงินทอง พระรัลมี
32.	<u>พระองค์</u> <u>องค์</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ภิกษุ
33.	<u>เมล็ด</u> <u>ส่วน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ข้าว
34.	<u>มือ</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	มือ
35.	<u>เมือง</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	เมือง
36.	<u>ยอด</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ภูเขา
37.	<u>ฤดู</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ฤดู
38.	<u>ลูก</u> <u>พระองค์</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	พระมหาธาตุ
39.	<u>ลูก</u> <u>สิ่ง</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ผลไม้
40.	<u>ลูก</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	หม้อ
41.	<u>สิ่ง</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	ลม
42.	<u>เส้น</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	นม
43.	<u>หยด</u> <u>ฮัน</u>	ปรากฏร่วมกับศานาม	เลือด

ตัวอย่าง ดวง ลูก ปรากฏร่วมกับศานาม ขม

"พระองค์สิงตรว่าฮันนี้ อุกรนางทั้งหลาย ขมก็ในตระโลทองเห็น ลูกใดลูกหนึ่ง
ที่พึงใจสู่โล่สู่เลือกเอาแลคนละดวง แลถือขมก็น้อยในมือสู่"

"กาลวันหนึ่ง พระองค์สั่งให้หาขมต้มได้ 16000 ลูก พระองค์จึงทอดแหวน
พระร่ำมรงค์ ดวง 1 ออกจากพระกรแห่งพระองค์"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 161)

ฤดู อัน ปรากฏร่วมกับคำนาม ฤดู

"อันว่าฤดูนั้น มี 3 ฤดู หนึ่งมีฤดูหนาว หนึ่งฤดูร้อน หนึ่งฤดูฝน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 242)

"แล ฤกษ์นักชัตรทั้งหลายอันดี บมิเล่าเรียนในราชธานี ดังเก่าทั้ง ฤดู 3 อัน ก็ดี
ทั้งกาล 6 อันก็ดี ก็หลากลับบมิเป็นปรกตดังเก่า"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 313)

ข. การปรากฏร่วมกับคำกริยา การปรากฏร่วมกันของคำลักษณนามกับคำกริยา
ในสมัยสุโขทัยนี้ จะปรากฏได้ 3 ลักษณะ เช่นเดียวกับการปรากฏร่วมกับคำนาม คือคำลักษณนาม
คำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำกริยาคำหนึ่ง คำลักษณนามคำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำกริยาหลายคำและ
คำลักษณนามหลายคำปรากฏร่วมกับคำกริยาเดียวกัน

1. คำลักษณนามคำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำกริยาคำหนึ่ง หมายถึงคำลักษณนาม
ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาคำหนึ่งแล้วจะไม่ปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่นอีก เช่น เกล้าผม 5 เกล้า
หนัก 2 ซึ่ง คำลักษณนามประเภทนี้พบในข้อมูลสมัยสุโขทัย จำนวน 6 คำ คือ

1. <u>เกล้า</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	เกล้า
2. <u>ซึ่ง</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	หนัก

3. <u>ผู้</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	สูง
4. <u>นิ้วกึ่ง</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	ออก
5. <u>นิ้วมือ</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	สูง
6. <u>โยชน์จตุรัส</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	กว้าง

ตัวอย่าง "ทำนสิ่งนี้ผู้ชายาวบริสุทธิ์ แล้วจึงสอดคุดคดในกรทั้งสองงามรักษา แล้วจึงผูกมัดเข้ามา
เป็น 5 เกล้า"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 285)

"กึ่งละตาลูกหนึ่งหมักสองขึ่ง"

(จารึกวัดเขมา ตำบล 1 บรรทัด 33)

"เมื่อตะวันเที่ยงดูเงาออกจากตัวเราได้ 7 นิ้วกึ่ง ถอยมาถวัน 2 วันถวัน 3 วัน"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 271)

2. คำศัพท์นามคำหนึ่งปรากฏร่วมกับคำกริยาหลายคำ หมายถึงคำศัพท์นาม
ที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาได้หลายคำ เช่น กว้าง 2 วา หนา 3 วา ตบ 3 คาบ กวาด 2 คาบ
ผ้า 4 คาบ คำศัพท์นามประเภทนี้พบในข้อมูลสมัยสุโขทัย จำนวน 7 คำคือ

1. คาบ ปรากฏร่วมกับคำกริยา ตบ เทียด ทน ท้า ราก ทบ
ขึ้น ลง ลูก แผลบ เรือง ตายเป็น กวาด ร้อง ผ้า
ล่สัด เล่พเมจุน อบ

2. ครา ปรากฏร่วมกับคำกริยา ทน ท้า ชื่น ลง ชัด
3. ครึ่ง ปรากฏร่วมกับคำกริยา ตาย เป็น โล
4. โยชน์ ปรากฏร่วมกับคำกริยา กว้าง ยาว ลึก
5. รอบ ปรากฏร่วมกับคำกริยา ประทับถอม ไหล
6. วา ปรากฏร่วมกับคำกริยา กว้าง หนา
7. คอก ปรากฏร่วมกับคำกริยา ยาว หนา

ตัวอย่าง ครา ปรากฏร่วมกับคำกริยา ทน ท้า ชื่น ลง ชัด

"แล้วตัวนั้นร้อนหนักหนาตื่นไปมาอยู่ในหมอนั้น ทนเวทนาอยู่ตั้งนั้น หลายคาบหลายครา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 24)

"ผู้ขมบาลจึงเอาเชือกเหล็กแดงบิดคอกให้ขาดแล้วเอาหัวทอดลงในหม้อเหล็กแดง
อีกเล่า แต่ทำอยู่ตั้งนั้น หลายคาบหลายครานั้น"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 25)

"ขมบาลขับผู้หญิงผู้ชายจำให้ขึ้นให้ลงหากันตั้งนั้น หลายคาบหลายครา ล้าปาก
หนักหนาแล"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 30)

"แล้วก็นั้นใส่เงารบมิชระไซรวย ดุลแผ่นดินแก้วอันใหญ่และทำน ชัดหลายครา และมีทำ
อันราบหนักหนา"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 42)

3. คำศัพท์นามหลายคำปรากฏร่วมกับคำกริยาเดียวกัน หมายถึงคำศัพท์นามหลาย ๆ คำ ปรากฏร่วมกับคำกริยาคำเดียวกันได้ เช่น โยชน์ ปรากฏร่วมกับคำกริยา กว้าง และ วา ก็ปรากฏร่วมกับคำกริยา กว้าง ได้เช่นกัน คำศัพท์นามประเภทนี้พบในข้อมูลสมัยสุโขทัย 9 คำคือ

1. <u>คาบ</u> <u>ตรา</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	ทน	ขึ้น	ลง
2. <u>คาบ</u> <u>ครั้ง</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	ตาย	เป็น	
3. <u>นิ้ว</u> <u>นิ้วมือ</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	สูง		
4. <u>โยชน์</u> <u>โยชน์จตุรัส</u>				
<u>วา</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	กว้าง		
5. <u>โยชน์</u> <u>คอก</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	ยาว		
6. <u>วา</u> <u>คอก</u>	ปรากฏร่วมกับคำกริยา	หนา		

ตัวอย่าง โยชน์ คอก ปรากฏร่วมกับคำกริยา ยาว

"แต่ดีรจลนอันหาตีบมิได้ ปลาใหญ่ ๆ 7 ตัว ๆ หนึ่งชื่อตึรณ ยาว ได้ 75 โยชน์"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 40)

"จะกล่าวถึงแก้วดวงหนึ่ง โดยยาวได้ 4 คอก โดยใหญ่เท่าตุมเกรียนใหญ่"

(ไตรภูมิพระร่วง หน้า 132)